

Nota van B&W

Onderwerp Verkenning Hoger Onderwijs

Portefeuillehouders J.C.W. Nederstigt en mr. A.Th.H. van Dijk
Collegevergadering 17 juli 2012
Inlichtingen Wendy van Vliet (023 567 64 76)
Registratienummer 2012.0036177

1. Samenvatting

Wat willen we bereiken?

Wij hebben nadrukkelijk de ambitie verbindingen te leggen tussen de arbeidsmarkt en het onderwijsaanbod in Haarlemmermeer. De arbeidsmarkt heeft behoefte aan goed (hoog) opgeleid personeel in verschillende sectoren. Daar tegenover staat het onderwijs dat verantwoordelijk is voor onderwijsprogramma's die aansluiten op de vraag van de markt. Een sterke arbeidsmarkt is een voorwaarde voor de economische ontwikkeling in deze regio. Voor het versterken van de kennisinfrastructuur op de arbeidsmarkt is een betere afstemming tussen vraag en aanbod nodig. Wij willen dit nadrukkelijk samen doen met alle spelers op de arbeidsmarkt, waarbij proactiviteit een randvoorwaarde is. Voor het creëren van een sterke beroepsbevolking en een passende aansluiting op de arbeidsmarkt willen wij ruimte geven aan de ontwikkeling van nieuwe vormen van hoger onderwijs in Haarlemmermeer. De klassieke route via Den Haag voor de oprichting van nieuw bekostigd onderwijs biedt weinig soulaas, vanwege de strenge regels omtrent accreditatie (kwaliteit) en doelmatigheid van een nieuwe opleiding. Deze 'beperking' prikkelt de creativiteit en geeft ruimte voor kansrijke particuliere initiatieven. Wij zetten ons in voor het creëren van een stevig fundament in Haarlemmermeer dat als bodem dient voor de ontwikkeling van de speerpunten kennis, innovatie en duurzaamheid. Deze lokale ambitie heeft in onze ogen een regionale reikwijdte en sluit daarom goed aan op de inzet van de Metropoolregio Amsterdam voor de ontwikkeling van innovatie en toponderwijs.

De behoefte van de arbeidsmarkt, de ruimte om hierop in te spelen en onze ambities hebben ons doen inzien dat een verkenning naar de mogelijkheden opportuun is. Conform de toezegging aan de raad presenteren wij in deze nota de resultaten van de *Verkenning Hoger Onderwijs*, zoals gepresenteerd in de Startnotitie Hoger Onderwijs (Nota van B&W/2011.0036023) die op 27 oktober 2011 aan de raad is voorgelegd. Voorts geven wij een beeld van de ontwikkeling van nieuwe vormen van hoger onderwijs die op dit moment het meest kansrijk zijn. De volgende stap is het opstellen van een plan van aanpak om de kansen voor nieuwe vormen van niet-bekostigd hoger onderwijs ook daadwerkelijk op te pakken.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Wij zijn een verkenning gestart waarin onze ambities een uitgangspunt vormen. Onze focus ligt op de mogelijkheden voor ontwikkeling van *hoger onderwijs in relatie tot versterking van de kennisinfrastructuur, innovatie, duurzaamheid en economische groei*. De behoefte vanuit de economische sectoren is een leidende factor. Wij staan hier als gemeente niet alleen in. Zowel de arbeidsmarkt als het onderwijs, evenals andere belangrijke spelers, zijn gebaat bij blijvende ontwikkeling. Daarom hebben wij onderzoek gedaan naar de behoeften en mogelijkheden voor kennis, innovatie en onderwijs, waarbij wij een koppeling hebben gemaakt met duurzaamheid en de economische sectoren. In de luchtvaart en logistiek bijvoorbeeld volgen de ontwikkelingen elkaar in snel tempo op, wat de mogelijkheden voor innovatie vergroot. Tijdens het onderzoek zijn wij de dialoog aangegaan met regionale onderwijsinstellingen, kennisinstituten, omringende gemeenten en bedrijven uit de sectoren glastuinbouw, water en luchtvaart.

Wij willen met onze partners een fundament leggen voor de gezamenlijke ambities. Om de gewenste eenheid voor de verbinding tussen de arbeidsmarkt en het onderwijs te realiseren, willen wij onze partners beluisteren en peilen. Deze doelstelling konden wij in onze ogen het beste behalen door de inzet van de zogenaamde *Versnellingskamer* (Group Decision Room). Dit is een interactieve onderzoeksmethode waarbij alle deelnemers hun antwoorden anoniem kunnen ingeven op een laptop. In tegenstelling tot een groepsdiscussie, waarbij veel mensen niet aan het woord komen, komen bij deze methode alle deelnemers aan bod. Het resultaat heeft laten zien dat in Haarlemmermeer een rijke bodem aanwezig is om 1) een sterkere verbinding te creëren tussen de arbeidsmarkt en het onderwijs door initiatieven proactief op te pakken en elkaar meer op te zoeken, 2) nieuwe vormen van hoger onderwijs te ontwikkelen en 3) duurzaamheid te verankeren in het (hogere) onderwijs.

Ontwikkeling van nieuw onderwijs in Haarlemmermeer

Wij zijn van mening dat de arbeidsmarkt gevoed moet worden met voldoende aanwas vanuit onderwijs dat aansluit op de vraag. Het gaat hierbij niet alleen om hoger onderwijs, maar getuige de deelnemers aan het kwalitatieve onderzoek, ook om het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. De ontwikkeling van een nieuwe vorm van hoger onderwijs completeert de doorlopende leerlijn (vanaf primair tot hoger onderwijs) in Haarlemmermeer. En de ontwikkeling van initiatieven op mbo-niveau vanuit bestaande regionale onderwijsinstellingen, verrijken het onderwijspalet eveneens. Wij willen een sterke voedingsbodem creëren om jonge mensen een keuzemogelijkheid te bieden. Deze wens krijgt ook vorm door de verkenning die wij momenteel uitvoeren met de Arizona State University (ASU), een grote onderzoeksuniversiteit uit de Verenigde Staten. Onze doelstellingen voor de ontwikkeling van een duurzame samenleving en de economische ontwikkeling van de gemeente sluiten goed aan op de ambities van deze universiteit. Gezien de sterke overlap menen wij dat Haarlemmermeer een kansrijke proeftuin kan zijn voor de onderwijsfilosofie, de missie en de mogelijkheden van ASU's School of Sustainability. Deze school biedt een multidisciplinair programma dat studenten opleidt om realistische oplossingen te vinden voor ecologische, economische en sociale uitdagingen. Daarnaast spelen binnen de economische sectoren ook ontwikkelingen op het gebied van (hogere) onderwijs, zoals de op handen zijnde oprichting van het Logistiek College Metropoolregio Amsterdam. Zowel in de luchtvaart- als logistieke sector is draagvlak aanwezig voor een kritische blik op bestaande onderwijsprogramma's en de ontwikkeling van mogelijk nieuwe opleidingen die aansluiten op de huidige vraag van de arbeidsmarkt.

Wat mag het kosten?

De *Verkenning Hoger Onderwijs* heeft aangetoond dat diverse partijen in Haarlemmermeer open staan voor de ontwikkeling van nieuwe vormen van hoger onderwijs en een reflectie op bestaande onderwijsprogramma's. Deze nota geeft een voorzet voor een continuering van de ingeslagen weg. Wij willen de uitkomsten verder uitwerken in een plan van aanpak waarbij samenwerking het uitgangspunt is. De realisatie van nieuwe vormen van niet-bekostigd hoger onderwijs kan alleen slagen door samenwerking met en de aanwezigheid van draagvlak bij de belangrijkste partners in het regionale veld. Dit zijn wat ons betreft vertegenwoordigers van de vier O's: Ondernemers, Overheden, Onderwijsinstellingen en, al dan niet direct, Ouders.

Hiervoor willen wij de inzet van de beleidsadviseur hoger onderwijs vooralsnog continueren tot en met 31 december 2013. De totale lasten voor de tweede helft van 2012 ramen wij op € 60.000,--. Dekking vindt plaats binnen bestaand budget uit programma 6 Jeugd & Onderwijs. Voor 2013 ramen wij de totale lasten op € 100.000,--. Dekking vindt plaats binnen bestaande budgetten op de terreinen jeugd, duurzaamheid en maatschappelijke ontwikkeling (algemeen advies). In het geval dat een actuele ontwikkeling (bijvoorbeeld ASU) vraagt om het opschalen van de geraamde inzet, betrekken wij dit bij het eerstvolgende P&C-product. Bij de Voorjaarsrapportage 2013 leggen wij op basis van de dan bekende situatie voor hoe wij tot een eventuele structurele continuering van deze inzet willen komen.

Wie is daarvoor verantwoordelijk?

Het college wenst met de ontwikkeling van hoger (beroeps)onderwijs de verbinding leggen tussen de arbeidsmarkt en het Haarlemmermeerse onderwijsaanbod (collegeprogramma 2010-2014, Kwaliteit door Keuzes, een nieuw evenwicht). De portefeuillehouders voor Duurzaamheid, Werk, Jeugd en Onderwijs en voor Economie, Schiphol en Cultuur zijn binnen het college aanspreekpunt voor dit onderwerp. Coördinerend wethouder is de portefeuillehouder Duurzaamheid, Werk, Jeugd en Onderwijs.

Wanneer en hoe zal de raad over de voortgang worden geïnformeerd?

Deze nota van B&W wordt ter bespreking aan de raad gezonden. De raad wordt vervolgens separaat geïnformeerd over de op te stellen plannen van aanpak.

2. Besluit

Op grond van het voorgaande besluit het college:

1. in te stemmen met de uitkomsten van de Verkenning Hoger Onderwijs, in het bijzonder met de verdere uitwerking van de kansen op realisatie van hoger onderwijs binnen de luchtvaartsector en op het vlak van duurzaamheid in relatie tot (hoger) onderwijs;
2. de inzet van de beleidsadviseur hoger onderwijs te continueren vooralsnog tot en met 31 december 2013;
3. de totale lasten voor de tweede helft van 2012 (geraamd op € 60.000) te dekken uit programma 6, product 484 Gemeenschappelijke Uitgaven Onderwijs Algemeen;
4. de geraamde lasten voor 2013 ad € 100.000 te dekken uit programma 6, product 484 Gemeenschappelijke Uitgaven Onderwijs Algemeen (€ 55.000), programma 9, product 720 Milieubeleid (€ 25.000) en adviesbudget MEO (€ 20.000);
5. deze nota ter bespreking aan de raad te zenden.

3. Uitwerking

3.1 Wat willen we bereiken?

3.1.1 Inleiding

Wij zien concrete kansen om nieuwe vormen van hoger onderwijs te ontwikkelen. Hiermee geven wij invulling aan onze ambitie om de kennisinfrastructuur in onze regio te versterken en een sterkere verbinding te creëren tussen de arbeidsmarkt en het onderwijs. In ons collegeprogramma *Kwaliteit door keuzes, een nieuw evenwicht* hebben wij nadrukkelijk aangegeven dat wij blijvend aandacht schenken aan het verbreden van het onderwijsaanbod in Haarlemmermeer. En dat wij vooral denken aan hoger (beroeps)onderwijs in relatie tot economische groei van onze gemeente. Wij willen Haarlemmermeer laten uitgroeien tot het (inter)nationale kenniscentrum van moderne leeftechnologieën, met sectoren die elkaar versterken door een betere balans tussen vraag en aanbod in een duurzame economie en samenleving.

3.1.2 Doelstellingen Haarlemmermeer

Wij denken dat Haarlemmermeer een kansrijke 'proeftuin' is voor het realiseren van ambities. Aansprekende voorbeelden zijn de realisatie van het eerste duurzame kantorenpark van Nederland gebaseerd op de Cradle-to-Cradle-filosofie: Park 20|20 in Beukenhorst-Zuid. En de ontwikkeling van de Incubator Haarlemmermeer: een broedplaats voor kansrijke duurzame beginnende bedrijven, waar mogelijkheden om kennis te delen en samen te werken worden vergroot. Maar ook de oprichting van de Innovatieraad in uiterlijk 2014: een forum van experts gericht op het leggen van verbindingen tussen initiatieven voor duurzame ontwikkeling onderling en met sectorale ontwikkelingen.

Onze kracht is de aanwezigheid van alle economische sectoren, een complete infrastructuur, een aantrekkelijke geografische locatie, Schiphol, ruimte, een (internationaal) bedrijfsleven en een grote hoeveelheid arbeidsplaatsen. Daarnaast hebben wij een groot aantal jonge inwoners die de (duurzame) beroepsbevolking van de toekomst vormen. De arbeidsmarkt heeft behoefte aan goed opgeleide werknemers op alle niveaus. De economische tegenwind en de noodzaak voor een duurzame economie vragen echter ook om hoog opgeleid personeel dat de complexe vraagstukken op ecologisch, economisch en sociaal vlak kan tackelen. Dit maakt een betere afstemming tussen vraag en aanbod cruciaal. Binnen het Lokaal Platform Arbeidsmarkt en Onderwijs (LPAO) bestaat bijvoorbeeld het besef dat de sectoren techniek en zorg en welzijn kampen met een groot tekort aan arbeidskrachten die goed gekwalificeerd zijn. De huidige lacunes maken concrete actie door zowel de arbeidsmarkt als het onderwijs noodzakelijk. De verschillende Platforms Arbeidsmarkt Onderwijs (PAO's) werken daarom meer vanuit een vraaggerichte focus, met een strategische link naar het Amsterdam Economic Board (AEB), het belangrijkste regionale adviesorgaan op economisch gebied.

Voor het realiseren van nieuwe vormen van hoger onderwijs nemen wij de rol van regisseur en verbinder op ons. De deelnemers aan deze verkenning hebben te kennen gegeven dat zij de faciliterende rol van de gemeente op prijs stellen. Wij denken dat deze regierol ons goed past, omdat het juist nu belangrijk is het voortouw te nemen. Het bedrijfsleven, vooral het midden- en kleinbedrijf, moet in de huidige economische malaise alle zeilen bijzetten. Wij kunnen bedrijven verbinden aan regionale koplopers in duurzaamheid die hun kennis en expertise graag willen delen. Zij zijn tegelijkertijd ook op zoek zijn naar mogelijkheden om de praktijk te koppelen aan kennis. Onderwijsinstellingen kunnen hierin actief participeren, zodat voor de studenten en bedrijven de mogelijkheid ontstaat voor onderzoek.

3.2 Wat hebben we daarvoor gedaan?

3.2.1 Verkenning Hoger Onderwijs

Haarlemmermeer staat in haar ambitie voor een versterking van de kennisinfrastructuur en de ontwikkeling van hoger onderwijs in relatie tot economische groei niet alleen. Wij kiezen voor samenwerking in plaats van concurrentie. Het is nodig voldoende draagvlak voor de ambities van Haarlemmermeer te verwerven, omdat hoger onderwijs per definitie een regionale functie vervult. Enerzijds willen wij ongewenste concurrentie tussen steden in de regio voorkomen, anderzijds willen wij graag samenwerken met het bedrijfsleven en het onderwijs. Dit vergt een gezamenlijke inspanning van alle relevante partijen. Wij kiezen voor een aanpak waarbij de gemeente zich niet richt op bekostigd onderwijs via het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, maar juist op particuliere initiatieven. Bij de verkenning hebben wij de regio, het bedrijfsleven en onderwijsinstellingen actief betrokken. Wij hebben om tafel gezeten met de sectoren glastuinbouw, water en luchtvaart. Aangezien wij de gehele onderwijsketen in ogenschouw moeten nemen, zijn regionale onderwijsinstellingen vanuit de doorlopende leerlijn (primair tot hoger onderwijs) uitgenodigd. Gezien de regionale inbedding en de gewenste integrale aanpak hebben wij ook collega-portefeuillehouders van omliggende gemeenten benaderd, in combinatie met onze belanghebbende partners uit het programma Ruimte voor Duurzaamheid.

De topsector logistiek is niet actief benaderd tijdens de verkenning, omdat in regionaal verband meerdere ontwikkelingen gaande zijn waarin de gemeente participeert. Deze activiteiten zijn ondergebracht in het *Programma Smart Logistics Amsterdam 2012-2015*¹. Op het gebied van onderwijs kan de ontwikkeling van het Logistiek College Metropoolregio Amsterdam een belangrijke impuls geven aan het creëren van een optimale afstemming tussen vraag en aanbod op de logistieke arbeidsmarkt. De gemeente is in de logistieke sector vertegenwoordigd door de portefeuillehouder voor Economie, Schiphol en Cultuur als voorzitter van de Amsterdam Logistics Board en als lid van de Kerngroep Logistiek van de Amsterdam Economic Board. Gezien de regionale samenwerking vonden wij een aparte benadering van logistieke bedrijven vanuit Haarlemmermeer niet opportuun.

3.2.2 Opzet kwalitatief onderzoek

Wij hebben vijf brainstormsessies georganiseerd in een zogenaamde *versnellingskamer* (Group Decision Room). Deze interactieve methode biedt deelnemers de mogelijkheid op anonieme wijze ideeën en meningen te uiten. Dit betekent dat iedereen de mogelijkheid krijgt zijn of haar bijdrage over het voetlicht te brengen. Wij hebben gekozen voor deze methode vanwege de deelnamegraad van honderd procent. Elke deelnemer participeert namelijk actief via een persoonlijke laptop. De vijf bijeenkomsten hebben geleid tot een grote hoeveelheid ideeën, suggesties en meningen over:

- de behoefte aan een sterkere verbinding tussen de arbeidsmarkt en het onderwijs door initiatieven proactief op te pakken en elkaar meer op te zoeken;
- het verder verkennen van de mogelijkheden voor de ontwikkeling van nieuwe vormen van hoger onderwijs in relatie tot de vraag van de arbeidsmarkt;
- de dringende wens om het thema duurzaamheid te integreren in het onderwijs vanaf primair tot hoger onderwijs.
- de toegevoegde waarde die de School of Sustainability zou kunnen hebben voor Haarlemmermeer, de regio en de mogelijke (inter)nationale reikwijdte.

¹ Programma Smart Logistics Amsterdam 2012-2015, Amsterdam Economic Board, Cluster Logistiek, mei 2012

Het onderzoek in de versnellingskamer heeft een rapport opgeleverd van 126 pagina's bestaande uit de bijdrage van 52 actieve deelnemers.

3.2.3 Resultaten Versnellingskamer (Group Decision Room)

Het kwalitatieve onderzoek in de versnellingskamer heeft niet alleen een direct zichtbaar resultaat opgeleverd, de deelnemers hebben zonder uitzondering positief gereageerd op deze methode. Het resultaat heeft ons gesterkt in de overtuiging dat wij onze ambities kunnen realiseren. In Haarlemmermeer is een sterk en breed draagvlak aanwezig om samen te werken aan de ontwikkeling van nieuwe vormen van hoger onderwijs. Alle betrokken partijen zien in dat de ontwikkeling van een duurzame economie synergetisch is verbonden aan kennis, innovatie en onderwijs. De participanten hebben een gedeelde noodzaak geuit om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen door elkaar structureel en constructief op te zoeken. In verschillende sessies, onder andere glastuinbouw en luchtvaart, hebben deelnemers laten weten actief te willen participeren in de verdere uitwerking van de ontwikkelingen omtrent hoger onderwijs. Zij willen aangehaakt blijven en mogelijke activiteiten op zich nemen vanuit hun bedrijf of organisatie.

De methode van de versnellingskamer heeft bevestigd dat onderling behoefte bestaat meer van elkaar te leren en meer op de hoogte te raken van elkaars activiteiten. Als het gaat om duurzaamheid kan het altijd nog beter, maar het gekozen pad is goed. En dat duurzaamheid geïntegreerd moet worden in de totale onderwijsketen, wordt ook breed gesteund. De duurzame (beroeps)bevolking van de toekomst zit namelijk nu op de basisschool. Hierbij geldt overigens het credo 'doen wat je zegt'. Duurzaam onderwijs betekent duurzaamheid verankeren in het curriculum, in de manier van lesgeven en in de bedrijfsvoering van de onderwijsinstelling. Haarlemmermeer is volgens de deelnemers dé plek waar alles samen kan komen. Alles is aanwezig. En daarmee ook alle complexe uitdagingen op ecologisch, economisch en sociaal vlak. De ideale proeftuin waar kennis, innovatie, onderwijs, onderzoek en praktijk elkaar kunnen ontmoeten.

(Zie voor een overzicht van de deelnemers en een bloemlezing van de brainstormsessies bijlagen 1 en 2).

3.2.4 Opzet kwantitatief onderzoek

Het kwantitatieve onderzoek was gericht op het thema arbeidsmarkt en onderwijs. Ter ondersteuning van het kwalitatieve onderzoek hebben wij twee analyses uitgevoerd. Ten eerste hebben wij gekeken naar landelijke stroominformatie afkomstig van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Dit heeft een referentiebeeld opgeleverd over de doorstroom van middelbare scholieren in Haarlemmermeer naar hoger onderwijs buiten de gemeente. Ten tweede hebben wij gekeken naar de huidige en toekomstige situatie op de arbeidsmarkt in de regio. Hiervoor zijn gegevens over arbeidsmarktprognoses gedestilleerd uit het rapport *De toekomst van de arbeidsmarkt in de Metropoolregio Amsterdam tot 2016*².

² De toekomst van de arbeidsmarkt in de Metropoolregio Amsterdam tot 2016, SEO Economisch Onderzoek/Kamer van Koophandel Amsterdam, januari 2012

A Doorstroming naar hoger onderwijs van scholieren in Haarlemmermeer

Veel havo- en vwo-scholieren in Haarlemmermeer stromen na het behalen van hun diploma door naar hoger onderwijs. Wij hebben uit landelijke gegevens van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) de gegevens gedestilleerd voor Haarlemmermeer. Het onderzoek bestrijkt twee periodes; de schooljaren 2009/2010 en 2010/2011. Ook hebben wij gekeken naar de studierichting. Nagenoeg alle scholieren zijn uitgestroomd naar onderwijsinstellingen buiten onze gemeente, aangezien in Haarlemmermeer geen hoger onderwijs aanwezig is. Uitzondering hierop is de Pabo van Hogeschool Inholland Haarlem. Deze sluit echter haar deuren aan het eind van dit schooljaar. Hieronder volgen in tabellen en taartgrafieken de resultaten.

Doorstroom havo/vwo naar hoger onderwijs 2009/2010

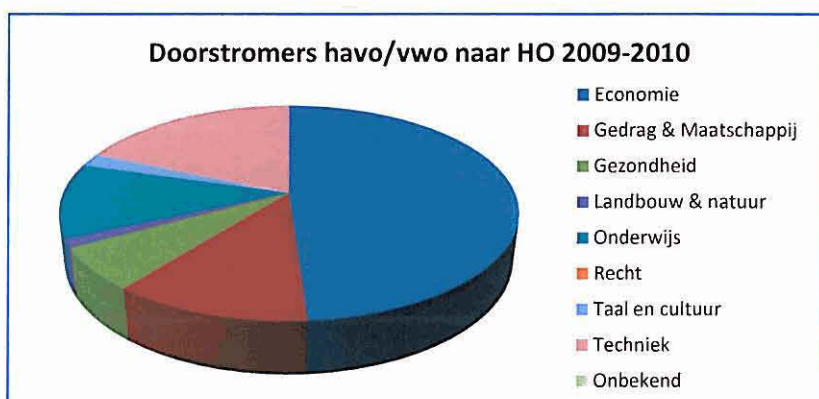
	Economie	G&M*	Gezondheid	Landbouw	Onderwijs	Recht	Taal/ cultuur	Techniek	Onb.	Totaal
HBO	148 (49%)	36 (12%)	19 (6%)	4 (1%)	34 (11%)	-	6 (2%)	56 (18%)	-	303 (100%)
Universiteit	22 (17%)	24 (18%)	18 (14%)	24 (18%)	-	14 (11%)	10 (8%)	17 (13%)	1 (1%)	130 (100%)
Totaal	170 (39%)	60 (14%)	37 (9%)	28 (6%)	34 (8%)	14 (3%)	16 (4%)	73 (17%)	1 (0%)	433 (100%)

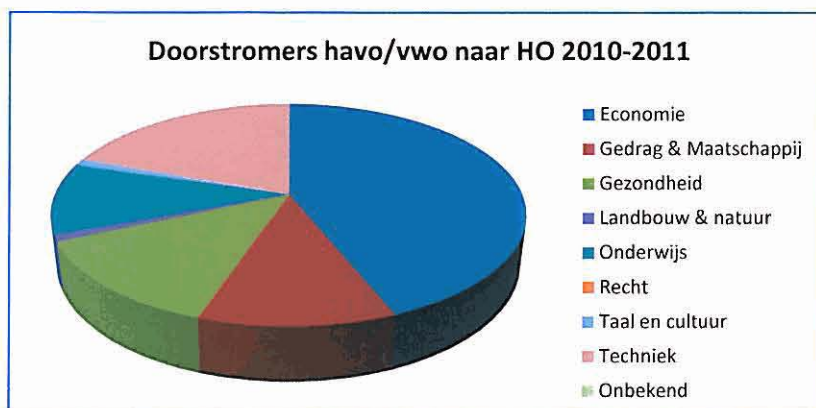
* Gedrag & Maatschappij

Doorstroom havo/vwo naar hoger onderwijs 2010/2011

	Economie	G&M	Gezondheid	Landbouw	Onderwijs	Recht	Taal/ cultuur	Techniek	Onb.	Totaal
HBO	131 (44%)	34 (11%)	39 (13%)	3 (1%)	31 (10%)	-	3 (1%)	58 (19%)	-	299 (100%)
Universiteit	27 (22%)	24 (19%)	15 (12%)	14 (11%)	-	11 (9%)	7 (6%)	26 (21%)	1 (1%)	125 (100%)
Totaal	158 (37%)	58 (14%)	54 (13%)	17 (4%)	31 (7%)	11 (3%)	10 (2%)	84 (20%)	1 (0%)	424 (100%)

Gegevens in taartdiagrammen

Conclusie naar aanleiding van de gegevens

Veruit de meeste scholieren kiezen voor hoger onderwijs in de economische richting (een kleine 40 procent). De studierichting techniek is daaropvolgend het meest populair. Wij zien zelfs in het jaar 2010/2011 een lichte stijging ten opzichte van het schooljaar daarvoor (van 17% in 2009/2010 naar 20% in 2010/2011). Gezien de huidige en toekomstige tekorten in de technische sector, is deze stijging positief te noemen. Ook naar sociale studies stroomt zo'n 14% uit. Opvallend is het stijgende percentage dat uitstroomt naar gezondheidsstudies (9% in 2009/2010 en 13% in 2010/2011). Interessante vraag is of deze trend zich voort blijft zetten. Het feit dat redelijk veel scholieren kiezen voor een studierichting die voorbereidt op een baan in het onderwijs, had waarschijnlijk te maken met het feit dat binnen onze gemeentegrenzen een Pabo-opleiding (Hogeschool Inholland) gevestigd is/was. Als deze lijn weer zou afnemen in 2011/2012, zou je kunnen stellen dat scholieren wellicht toch graag dicht bij huis studeren.

Het LPAO heeft geconstateerd dat op de arbeidsmarkt een groeiende vraag is naar technisch personeel. Er wordt voor de toekomst een groot tekort aan technisch personeel verwacht. Maar ook in de zorg ontstaan grote personeelstekorten. Het is dus wenselijk dat naar verhouding meer scholieren gaan kiezen voor deze studierichtingen. Hiertoe heeft het LPAO de werkgroepen Techniek en Zorg & Welzijn opgericht. De benadering vanuit een vraaggerichte focus is noodzakelijk, evenals de strategische link naar de AEB voor het regionale blikveld.

Landelijke stroominformatie naar het hoger onderwijs³

De havo bereidt leerlingen voor op een hbo-opleiding; het vwo op een wetenschappelijke studie. Zoals verwacht stroomde met driekwart de meerderheid van de havo-leerlingen die in 2009/2010 een diploma hebben behaald ook naar het hbo. Bijna 4 procent bleef op het voortgezet onderwijs om door te leren op het vwo. Ongeveer 3 procent koos voor het mbo en 14 procent verliet het onderwijs al dan niet tijdelijk. Ook van de gediplomeerde vwo'ers koos een groot deel (71 procent) de meest voor de hand liggende stroom naar het wo. Ruim 12 procent koos voor een meer praktijkgerichte hbo-opleiding en ongeveer 16 procent stroomde uit het onderwijs.

³ Jaarboek onderwijs in cijfers 2011, CBS

B Beeld van de arbeidsmarkt in de Metropoolregio Amsterdam

Voor een beeld van de arbeidsmarkt in de Metropoolregio Amsterdam hebben wij een aantal gegevens gedestilleerd uit het rapport *De toekomst van de arbeidsmarkt in de Metropoolregio Amsterdam tot 2016*. Dit rapport is gepubliceerd door SEO Economisch Onderzoek in opdracht van de Kamer van Koophandel Amsterdam in januari 2012.

Grootste groeisectoren qua aantal banen periode 2010-2016 (op volgorde):

- Zakelijke dienstverlening (26.000)
- Zorg- en welzijnssector (23.000)
- Handel en reparatie (8.000)
- Horeca (5.000)
- Onderwijs (5.000)

Grootste krimpers qua aantal banen periode 2010-2016:

- Industrie (-12.000)
- Logistiek en communicatie (-6.000)
- Overheid (-2.600)

De komende jaren zijn veel hbo'ers en wo'ers nodig in de Metropoolregio:

- 40.000 academici (14.000 uitbreiding en 25.000 vervanging)
- 43.000 hbo'ers (11.000 uitbreiding en 32.000 vervanging)

De vraag naar hbo'ers en academici is maar liefst 53% van de totale vraag naar personeel! De behoefte aan academici en hbo'ers speelt voornamelijk in de sectoren zakelijke dienstverlening, zorg en het onderwijs.

Zakelijke dienstverlening is de grootste groeisector in de Metropoolregio. De qua werkgelegenheid grootste sectoren binnen de zakelijke dienstverlening zijn de banken, consultants, ICT-diensten, schoonmaak, financiële en administratieve dienstverlening en de architecten en ingenieurbureaus.

Vervolgonderwijs (landelijk)

Deelname aan het vervolgonderwijs is het laatste decennium sterk gegroeid. Welke studierichtingen op hbo-niveau zijn populair in Nederland?

- Financieel/administratief
- Zorg
- Pabo/pedagogisch

Welke studierichtingen op universitair niveau zijn populair in Nederland?

- Humaniora & Sociaal (taal en letterkunde, geesteswetenschappen, sociale en politieke wetenschappen en journalistiek)
- Economie
- Bedrijfskunde

Op hbo-niveau valt de daling (halvering) van het aandeel techniek op. Stijgers zitten in de bètahoek (als gevolg van de ICT-ontwikkelingen), bestuur & veiligheid (nieuwe richting) en overige dienstverlening (horeca & logistiek). Op universitair niveau is de richting economie en bedrijf de grootste stijger, maar ook het aandeel zorg is met 50% sterk gegroeid. Het aandeel gedrag & maatschappij en bèta en techniek is gedaald.

Verbinding met de Versnellingskamers (Group Decision Rooms)

De gegevens uit de analyses van de stroominformatie en de arbeidsmarktprognose laten zien dat een sterkere verbinding tussen de arbeidsmarkt en het onderwijs noodzakelijk is. De sectoren die te kampen hebben met tekorten, met name techniek, willen alle zeilen bijzetten om de sectoren aantrekkelijker te maken. Dit kwam tijdens de brainstormsessies in de versnellingskamers sterk naar voren vanuit de glastuinbouw- en luchtvaartsector. De verbindende rol van de PAO's wordt hierbij als randvoorwaarde genoemd. Er is een platform nodig van een faciliterende partij die vraag en aanbod bij elkaar brengt en structureert. De regionale spanwijdte van de AEB met kerngroepen per economische sector maken het mogelijk lokale en regionale initiatieven en activiteiten met elkaar te verbinden en breder te trekken. De AEB kan een overkoepelende rol spelen, omdat kennis, innovatie en de inzet op toponderwijs speerpunten zijn die doorsijpelen naar lokaal niveau.

3.3 Wat willen wij verder doen?

De *Verkenning Hoger Onderwijs* heeft aangetoond dat diverse partijen in Haarlemmermeer actief willen participeren in de ontwikkeling van hoger onderwijs in relatie tot economische groei van onze gemeente. De mogelijkheden liggen met name op het vlak van luchtvaart en duurzaamheid. Het draagvlak is aanwezig voor een verdere uitwerking van deze conclusie. Wij willen twee kansen nader uitwerken. Ten eerste het internationale onderwijs in de vorm van de Arizona State University en in het bijzonder de School of Sustainability. Zoals gebleken uit het kwalitatieve onderzoek is dit topinstituut volgens de participanten een verrijking voor het Nederlandse onderwijspalet. Wij vinden dat de gemeente dit instituut de mogelijkheid moet bieden hier te landen. Haarlemmermeer heeft in het model van het *Wheel of Sustainability* een duidelijke koers gedefinieerd als het gaat om de ontwikkeling van een duurzame economie en een duurzame samenleving. De doelstellingen van de School of Sustainability sluiten hier naadloos op aan.

Op de tweede plaats de mogelijke niche als het gaat om een technische hbo-opleiding vliegtuigonderhoud waarin het materiaal composiet een wezenlijk bestanddeel vormt van het curriculum. De onderwijsinstellingen en bedrijven die deelgenomen hebben aan de verkenning zijn bereid hun kennis en expertise in te zetten voor het eventueel realiseren van een opleiding die goed gekwalificeerd en hoog opgeleid personeel aflevert dat klaar is voor de vliegtuigen van de nabije toekomst. Het is goed mogelijk dat dit bestaande opleidingen betreft die hun curriculum aanpassen op het materiaal composiet, maar het kan ook zijn dat een nieuwe regionale opleiding nodig blijkt.

Rol gemeente

De participanten aan de versnellingskamers zijn van mening dat de tijd van praten en analyseren voorbij is, ze willen vooral doen. De faciliterende en/of verbindende rol van de gemeente werd en wordt door de deelnemers aan het kwalitatieve onderzoek op prijs gesteld. Toch is het nadrukkelijk niet onze bedoeling overal het voortouw in te nemen, waarbij andere partijen een afwachtede houding aannemen. Wel zijn wij van mening dat wij in bestaande initiatieven zo goed mogelijk moeten participeren. En dat wij de portefeuillehouders zo goed mogelijk moeten faciliteren in de uitvoering van hun rol. Dit geldt bijvoorbeeld nadrukkelijk voor de portefeuillehouder duurzaamheid in zijn rol als ambassadeur duurzaamheid voor Greenport Aalsmeer. De portefeuillehouder economie is lid van de Amsterdam Economic Board en vervult vanuit die hoedanigheid een aantal rollen in verschillende overlegvormen, zoals voorzitter van het Amsterdam Logistics Board. De portefeuillehouder economie kan hierdoor invulling geven aan het verankeren van de lokale

ambities in de regionale context van de Metropoolregio Amsterdam. De beleidsadviseur hoger onderwijs vervult een schakelfunctie naar het Lokaal Platform Arbeidsmarkt en Onderwijs en de Amsterdam Economic Board als het gaat om de koppeling van lokale en regionale ambities op het vlak van hoger onderwijs, kennis, innovatie en duurzaamheid. En ook gezien de ontwikkelingen in andere gemeenten op het vlak van hoger onderwijs, bijvoorbeeld Amsterdam en Almere, is ambtelijke ondersteuning opportuun.

3.3.1 Arizona State University's School of Sustainability

Op 10 juni 2011 heeft de eerste kennismaking met de School of Sustainability van de Arizona State University (ASU) plaatsgevonden. De wederzijdse kennismaking is inmiddels in een gevorderd stadium. Wij hebben de universiteit voorzien van informatie over Haarlemmermeer, de regio en de mogelijkheden die onze gemeente biedt voor de ambities op het gebied van duurzaamheid. De missie en doelstellingen van de School of Sustainability sluiten goed aan op de wensen van Haarlemmermeer. Wij verwachten uiterlijk eind 2012 meer informatie te kunnen geven over de mogelijke samenwerking met deze Amerikaanse universiteit. Daarna kunnen wij naar verwachting een plan van aanpak met een financieringsvoorstel voorleggen.

3.3.2 Verkenning technische hbo-opleiding vliegtuigonderhoud

Uit de brainstormsessie met de luchtvaartsector bleek dat het repareren en onderhouden van de nieuwe generatie vliegtuigen een uitdaging is. De benodigde kennis is namelijk onvoldoende aanwezig bij het technisch luchtvaartpersoneel. De luchtvaartsector is zich hierdermate van bewust dat een breed draagvlak aanwezig is hiervoor actie te ondernemen. In de betreffende vliegtuigen is het materiaal composiet verwerkt. En alhoewel in Nederland vormen van composiet worden ontwikkeld, bijvoorbeeld door de TU Delft, bestaat een gebrek aan kennis over onderhoud en reparatie.

Uit het kwalitatieve onderzoek is ook naar voren gekomen dat de huidige luchtvaartopleidingen op hoofdlijnen voorzien in een complete doorlopende leerlijn (lbo-mbo-hbo-wo). Het is wel aannemelijk dat de huidige vraagstukken in de luchtvaartsector, zoals duurzaamheid en de eindigheid van fossiele brandstoffen, dermate hoge eisen stellen aan afgestudeerde alumni op hbo- en universitair niveau, dat het de vraag is of zij deze complexiteit aan kunnen. De uitkomsten van de brainstormsessie hebben al geleid tot een gesprek tussen de Hogeschool van Amsterdam en het bedrijf ADSE Consulting and Engineering over mogelijke hiaten in het curriculum van de opleiding Aviation Studies. De Hogeschool Inholland University of Applied Sciences (Airport & Aviation) heeft na de sessie laten weten actief mee te willen werken aan een verdere verkenning. Tijdens de sessie gaf het MBO College Airport van het ROC van Amsterdam aan vervolg te willen geven aan de uitkomst voor een mogelijke aanvulling op de huidige leerlijn met een hbo-opleiding gerelateerd aan vliegtuigtechniek/vliegtuigonderhoud.

Concreet stellen wij voor om met de bovengenoemde onderwijsinstellingen, aangevuld met het Schipholcollege, en de betrokken bedrijven, in een werkgroep gezamenlijk een plan van aanpak op te stellen voor het 1) beantwoorden van de vraag of daadwerkelijk behoefte is aan een nieuwe opleiding die voorziet in hoog opgeleid (technisch) luchtvaartpersoneel met kennis over het materiaal composiet en 2) of dit gerealiseerd kan worden in (een) bestaande opleiding(en) of een nieuwe opleiding.

3.3.3 Verankering duurzaamheid in het onderwijs

Uit de verkenning is duidelijk naar voren gekomen dat duurzaamheid een vaste plek moet krijgen in het onderwijs. Het moet een rode draad zijn vanaf het basisonderwijs tot en met hoger onderwijs. Wij kunnen de verbinding tussen het primair-, voortgezet, middelbaar en hoger onderwijs in Haarlemmermeer faciliteren door sleutelfiguren en pioniers bij elkaar te brengen. Zodoende kunnen wij ons gezamenlijk sterk maken voor de integratie van duurzaamheid in het aangeboden onderwijs in Haarlemmermeer.

3.4 Wat mag het kosten?

Deze nota geeft een voorzet voor een continuering van de ingeslagen weg. Wij willen de resultaten omzetten in concrete activiteiten (respectievelijk de uitwerking van de School of Sustainability en een hbo-opleiding vliegtuigtechniek/vliegtuigonderhoud) die zijn omschreven in een plan van aanpak. Hiervoor willen wij onze inzet op het terrein van hoger onderwijs vooralsnog continueren tot en met 31 december 2013.

Deze inzet bestaat enerzijds uit het verder verkennen van de mogelijke samenwerking met de School of Sustainability en anderzijds uit een nadere verkenning met een werkgroep vanuit de luchtvaartsector bestaande uit onderwijsinstellingen en betrokken bedrijven. Deze nadere verkenning moet inzicht leveren in de financiële gevolgen en de eventuele route voor een nieuwe vorm van onderwijs.

De totale lasten voor de tweede helft van 2012 ramen wij op € 60.000,--, bestaande uit ambtelijke inzet door de beleidsadviseur hoger onderwijs (€ 40.000,--) en materieel budget (€ 20.000,--). Dekking vindt plaats binnen bestaand budget uit programma 6 Jeugd & Onderwijs. Voor 2013 ramen wij de totale lasten op € 100.000,--, eveneens opgebouwd uit ambtelijke inzet (€ 80.000,--) en materieel budget (€ 20.000,--). Dekking vindt plaats binnen bestaande budgetten op de terreinen jeugd (€ 55.000), duurzaamheid (€ 25.000) en maatschappelijke ontwikkeling (algemeen advies, € 20.000). In het geval dat een actuele ontwikkeling (bijv. ASU) vraagt om het opschalen van de geraamde inzet, betrekken wij dit bij het eerstvolgende P&C-product. Bij de Voorjaarsrapportage 2013 leggen wij op basis van de dan bekende situatie voor hoe wij tot een eventuele structurele continuering van deze inzet willen komen.

Bij de Programmabegroting 2013-2106 zal het risico zoals vermeld bij de Voorjaarsrapportage 2012 worden geactualiseerd naar aanleiding van dit besluit.

3.5 Wie is daarvoor verantwoordelijk?

Het college wenst met de ontwikkeling van hoger (beroeps)onderwijs de verbinding leggen tussen de arbeidsmarkt en het Haarlemmermeerse onderwijsaanbod (collegeprogramma 2010-2014, Kwaliteit door Keuzes, een nieuw evenwicht). De portefeuillehouders voor Duurzaamheid, Werk, Jeugd en Onderwijs en voor Economie, Schiphol en Cultuur zijn binnen het college aanspreekpunt voor dit onderwerp. Coördinerend wethouder is de portefeuillehouder Duurzaamheid, Werk, Jeugd en Onderwijs.

3.6 Wanneer en hoe zal de raad over de voortgang worden geïnformeerd?

Deze nota van B&W wordt ter bespreking aan de raad gezonden. De raad wordt vervolgens separaat geïnformeerd over de op te stellen plannen van aanpak.

3.7 Overige relevante informatie

Naar verwachting leidt de verkenning met de School of Sustainability van de ASU in de komende maanden tot een beslissing over al dan niet samenwerken. Indien een beslissing valt, kunnen wij een concreet plan van aanpak en een financieringsvoorstel opstellen. Voor wat betreft het verdere traject met de luchtvaartsector, streven wij naar een gezamenlijk plan van aanpak voor 1 januari 2013. De uitvoering hiervan vindt plaats in 2013, maar is afhankelijk van tijd, capaciteit en financiële middelen en slagkracht van de betrokken organisaties.

Communicatie en participatie

De besluitvorming rond de ontwikkeling van nieuwe vormen van hoger onderwijs ligt – deels – in externe handen. Indien de verkenning met de ASU tot een positief resultaat leidt, stellen wij een (tweetalig) communicatieplan op in samenwerking met de universiteit. Dit is inclusief mijlpalen, een belanghebbendenanalyse en de regionale positionering van dit onderwijsinstituut.

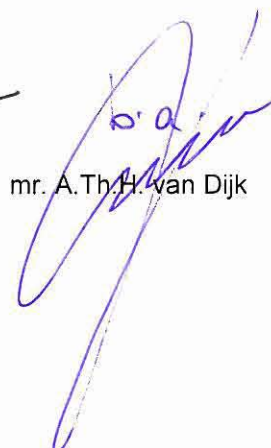
Een aantal belanghebbenden is zowel actief als indirect betrokken bij de uitwerking van de *Verkenning Hoger Onderwijs*. Door de koppeling van het thema hoger onderwijs aan duurzaamheid, is ook een directe verbinding gelegd met de ambities van de oprichters van Park 20|20. De cirkel is rond door de intensieve samenwerking vanuit Delta Development Group met de architect William McDonough (Cradle-to-Cradle), die op zijn beurt deel uitmaakt van de Board of Directors for Sustainability van ASU. Daarnaast is de koppeling met de Katholieke Scholengemeenschap en het Natuur en Milieu Centrum Haarlemmermeer waardevol vanwege de inzet op duurzaamheid in het onderwijs. Deze partijen communiceren vanuit hun organisaties ook zelf richting pers en publiek. Hierbij vindt afstemming plaats met de gemeente.

4 Ondertekening

Burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer,
namens dezen,
de portefeuillehouders,

J.C.W. Nederstigt

mr. A.Th.H. van Dijk

Bijlage(n)

Overzicht deelnemers Group Decision Rooms

Bloemlezing uitkomsten Group Decision Rooms

BIJLAGE 1 DEELNEMERS GROUP DECISION ROOMS

Deelnemer	Functie	Bedrijf en/of organisatie	
Sector glastuinbouw 25 april 2012			
Sander van Voorn	Programmamanager	Greenport Aalsmeer	
Iris Goedhart	Beleidsadviseur/programmamanager	Kamer van Koophandel Amsterdam	
Berry Philippa	Voorzitter	BloomingBreeders	
Ger Vos	Directeur	InnovatieNetwerk	
Maarten Soederhuizen	Interimmanager	Soederhuizen Project- en Interimmanagement	
Anja Vermeulen	Personeelsmanager	Van Zanten Plants B.V.	
Anja Penninkhof	Beleidsadviseur Economische en Luchthavenzaken	Gemeente Haarlemmermeer	
Marika Wegbrans	Manager Personeel & Organisatie	Schreurs Holland	
Jaap Vreeken	Directeur	Vreeken Sierteelt B.V.	
Marcel Brans	Hoofd Kennis & Competentieontwikkeling	Naktuinbouw	
Rien Braun	Senior projectleider gebiedsontwikkeling	Stallingsbedrijf Glastuinbouw Nederland	11
Sector water 25 april 2012			
Jarno Deen	Procesleider	Hoogheemraadschap van Rijnland	
Maarten Soederhuizen	Interimmanager	Schiphol Group/theGROUNDS	
Debby de Rijk	Programmamanager Duurzaamheid	Gemeente Haarlemmermeer	
Luit Buurma	Coördinator Windenergie	Vereniging MeerBoeren Haarlemmermeer	
Marleen Maarleveld	Senior consultant watermanagement/duurzaamheid	ARCADIS Nederland BV	
John Nederstigt	Wethouder Duurzaamheid, Werk, Jeugd en Onderwijs	Gemeente Haarlemmermeer	6
Sector onderwijsinstellingen en werkgeverorganisaties 23 mei 2012			
Peggy Donker	Relatiemanager	Hogeschool Inholland Amsterdam	
Yvonne Lub	Coördinator	Podium voor Architectuur	
Petra Tiel	Regiomanager Public Affairs	VNO-NCW West/Metropool Amsterdam	
Matthé Ribbens	Directeur	MKB Amsterdam	
Guy van der Meulen	Waarnemend directeur	Hoofdvaartcollege	
Jos Bart	Directeur	Herbert Visser's College	
Wim Dijkshoorn	Projectdirecteur	ROC NOVA College	
Albert-Jan Krikke	Regiodirecteur	Wellantcollege	
Arjan Baak	Directeur a.i.	Katholieke Scholengemeenschap Hoofddorp	
Debby de Rijk	Programmamanager Duurzaamheid	Gemeente Haarlemmermeer	
Rudy Klaassen	Projectleider Duurzaamheid	Natuur en Milieu Centrum Haarlemmermeer	11

Bestuurderssessie (wethouders en CEO's) 23 mei 2012			
Ulla Eurich	Wethouder	Gemeente Aalsmeer	
Ria Zijlstra	Wethouder	Gemeente Uithoorn	
Jonas van Stekelenburg	Directeur	Schiphol Group/theGROUNDS	
Age Vermeer	Divisiel directeur	Dura Vermeer	
Rob van den Broek	Commercial Director	Delta Development Group	
Leo Peeters Weem	Directievoorzitter	Rabobank Regio Schiphol	
Adri de Roon	Wethouder	Gemeente Lisse	
Piet Melzer	Wethouder	Gemeente Nieuwkoop	
Hans Schouffoer	Bestuurslid	Hoogheemraadschap van Rijnland	
John Nederstigt	Wethouder	Gemeente Haarlemmermeer	
Debby de Rijk	Programmamanager Duurzaamheid	Gemeente Haarlemmermeer	11
Sector luchtvaart 24 mei 2012			
Denise Pronk	CR-Adviseur	Schiphol Group	
Robert Jan de Boer	Lector Aviation Engineering	Hogeschool van Amsterdam	
Lex Oude Weernink	lector Airport & Aviation	Hogeschool Inholland University of Applied Science	
Roland van der Kleij	Quality Manager	Corendon International Travel B.V.	
Margreet Hak	Senior adviseur	Stratagem Group/Amsterdam Economic Board	
William Vet	Airport Manager	easyJet	
Patrick Morcus	Managing Director	Nayak Aircraft Services	
Zoraima Croes	HRM-adviseur	TUI/ArkeFly	
Mark Overeijnder	Quality Manager	JetSupport B.V.	
Yvonne Remmits	Manager MVO	Transavia	
Guus Philips van Buren	Lean Six Sigma Office	KLM Engineering & Maintenance	
Debby de Rijk	Programmamanager Duurzaamheid	Gemeente Haarlemmermeer	
Peter Hulskenper	Manager a.i. Luchtvaart Dienstverlening	ROC van Amsterdam/MBO College Airport	13
TOTAAL AANTAL AANWEZIGE DEELNEMERS			52

Bijlage 2 Bloemlezing uitkomsten Group Decision Rooms

A Group Decision Room sector glastuinbouw op 25 april 2012

Deelname van 11 organisaties waaronder BloomingBreeders, Greenport Aalsmeer en Van Zanten Plants.

- *"Duurzame bedrijfsvoering is noodzakelijk."*
- *"Investeren in duurzaamheid levert uiteindelijk geld op en is een uiting van maatschappelijk verantwoord ondernemen."*
- *"In onze sector werkt de Innovatieklas Flowers heel goed. Een initiatief van Greenport Aalsmeer waarbij studenten uit het groene en reguliere onderwijs op mbo-, hbo- en wo-niveau kennismaken met de keten van het Nederlandse sierteeltcluster door samen met ondernemers te werken aan actuele thema's."*
- *"Het onderwijs kan het bedrijfsleven helpen de juiste vraag te formuleren."*
- *"Hoger onderwijs kan advies geven over hoe duurzaamheid een logisch onderdeel kan zijn van de business en wat de economische voordelen zijn."*
- *"Onze sector heeft een groeiende behoefte aan hoger opgeleide en goed opgeleide arbeidskrachten, waarmee niet alleen het thema duurzaamheid een uitdaging is."*
- *"Een School voor Duurzaamheid kan een grote impuls geven aan 'duurzaam denken' en de regio een voortrekkersrol geven."*
- *"De Nederlandse glastuinbouw- en sierteeltsector is wereldwijd gezien een koploper, waardoor de uitwisseling van kennis met de School of Sustainability een toegevoegde waarde biedt voor beide partijen."*

B Group Decision Room sector water op 25 april 2012

Deelname van 6 bedrijven waaronder de Vereniging MeerBoeren Haarlemmermeer, het Hoogheemraadschap van Rijnland en Arcadis.

- *"Voor de ontwikkeling van kennis, innovatie en onderwijs is meer lef nodig bij de verantwoordelijke bestuurders."*
- *"Er zijn veel goede ideeën, maar in de praktijk stranden ze nog te vaak op bestuurlijk niveau. Zowel bij de overheden als in het bedrijfsleven."*
- *"We moeten vooral ook verder kijken dan de grenzen van de eigen organisatie, want het ontwikkelen van een duurzame economie en samenleving kan alleen door een gezamenlijke visie en een integrale aanpak. De volgende generatie moet deze denkwijze al met de paplepel ingegoten krijgen."*
- *"Duurzaamheid zou een onderdeel moeten zijn van het basisonderwijs, want hier wordt de verbinding gelegd tussen de theorie (het schoolplein) en de praktijk (de 'real world')."*
- *"Ik merk dat duurzaamheid is geworden tot een voorwaarde om te overleven, een essentiële waarde voor het voortbestaan."*
- *"De School of Sustainability kan de noodzaak voor een integrale blik stimuleren en als vliegwiel voor duurzame ontwikkeling fungeren. De wateropgave van de polder is meteen prachtige case: duurzaam waterbeheer en afvalwaterzuivering als energiefabriek."*

C Group Decision Room onderwijsinstellingen en werkgeversorganisaties 23 mei 2012

Deelname van 10 organisaties waaronder de Hogeschool Inholland, het Hoofdvaartcollege, het Nova College, VNO-NCW West en de Katholieke Scholengemeenschap Hoofddorp.

- *"Duurzaamheid wordt economisch noodzakelijk en ook interessant; er is veel behoefte aan onderzoek, testen en ontwikkeling. Daar ligt een grote kans voor het onderwijs: hoger (beroeps)onderwijs als denktank en kraamkamer voor nieuwe ideeën en als centrum voor 'research and development'."*

- "Bedrijven die duurzaamheid in hun bedrijfsvoering hebben opgenomen, hebben nu nog een voortrekkersrol. Zoek de verbinding met het onderwijs en integreer 'best practices' in het onderwijs waar mogelijk."
- "Kennis moet via gastdocenten bij scholieren en studenten terecht moeten komen."
- "Ondernemers en bedrijven moeten hun duurzame kennis bij het Nederlandse hoger onderwijs vandaan kunnen halen. Daarom moet het een belangrijke plek krijgen in alle opleidingen."
- "De School of Sustainability kan een bijdrage leveren aan het maken van de vertaalslag van het begrip duurzaamheid naar concrete thema's en activiteiten. De aansluiting van het Nederlandse onderwijs bij een dergelijke overkoepelende school kan werken als versneller en innovator."

D Group Decision Room bestuurders en directievoorzitters 23 mei 2012

Deelname van 10 organisaties waaronder wethouders van de gemeenten Lisse, Aalsmeer en Uithoorn en directeuren van Delta Development Group en Dura Vermeer.

- "De transformatie naar een duurzame economie en samenleving gaat per definitie samen met kennis en onderwijs."
- "De regio Haarlemmermeer is één grote proeftuin voor verduurzaming. We moeten duurzaamheid 'vereconomiseren': economisch gezien levert het voordelen op."
- "De economische crisis maakt de noodzaak voor een circulaire economie helder en daarmee de noodzaak voor duurzaamheid."
- "De koppeling van duurzaamheid aan hoger onderwijs versterkt de innovatiekracht."
- "In Haarlemmermeer is het initiatief om zaken te verbinden ruimschoots aanwezig waardoor energie en inspiratie ontstaat. Bedrijven en initiatieven krijgen hierdoor een platform, waardoor activiteiten van de grond kunnen komen."
- "De gemeente moet meer dan alleen faciliteren. Een stimulerende overheid is een voorwaarde voor een blijvende ontwikkeling van duurzaamheid gekoppeld aan kennis, onderwijs en innovatie."
- "Duurzame leiders zijn intrinsiek gemotiveerd om hun bijdrage te leveren aan een duurzame samenleving en economie."
- "De School of Sustainability zou een verrijking zijn van het Nederlandse onderwijspalet. De spin-off kan enorm zijn; voor bestaande bedrijven, voor duurzame ontwikkeling, voor het kennisniveau en voor de werkgelegenheid."
- "De aanwezigheid van een dergelijk 'center of excellence' kan helpen het imago van Nederland als kennisland te verbeteren. Tegelijkertijd is Haarlemmermeer een voor Amerikaanse begrippen beperkt geografisch gebied met een concentratie van bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden die een unieke kans biedt voor een geslaagde uitrol van het duurzaamheidsbegrip."

E Group Decision Room sector luchtvaart 24 mei 2012

Deelname van 13 organisaties waaronder Transavia, EasyJet, Nanyang Aircraft Services, KLM Engineering & Maintenance, de Hogeschool van Amsterdam en het MBO College Airport.

- "Niet alleen duurzaamheid is een essentiële waarde voor het voortbestaan van de sector, de eindigheid van brandstoffen is dat ook. Het realiseren van innovatieve oplossingen is een must."
- "Bewustwording over duurzaamheid moet zo vroeg mogelijk worden bijgebracht en dus een onderdeel vormen van het basisonderwijs. In het hoger onderwijs moet duurzaamheid geïntegreerd worden in alle opleidingen. Zodoende ontstaat bewustwording vanuit alle disciplines: kosten, onderhoud, productie, marketing, personeel, transport et cetera."
- "Een geheel nieuwe hbo-opleiding vliegtuigonderhoud waar techniek en management samenkomen, is niet nodig. Daar voorzien bestaande opleidingen voldoende in."
- "Als blijkt dat afgestudeerde alumni niet voldoende tegemoetkomen aan de behoeften en eisen van de arbeidsmarkt, moeten we de onderwijsprogramma's van luchtvaartopleidingen goed tegen het licht houden."

- *"Het gebruik van het materiaal composiet in vliegtuigen die daadwerkelijk naar Schiphol vliegen op zeer korte termijn, heeft een hiaat in de Nederlandse luchtvaartsector blootgelegd."*
- *"Technisch luchtvaartpersoneel is nu niet voldoende in staat composietvliegtuigen te onderhouden en repareren. Om huidige en toekomstige technici te bekwamen in deze materiaalsoort, moeten we composiet integreren in bestaande opleidingen. Of misschien een nieuwe ontwikkelen."*
- *"Door geavanceerder materialen en innovaties in technologie heeft de luchtvaartsector behoefte aan een nieuwe generatie technisch personeel. Het onderwijs moet hierop anticiperen en verder kijken dan de nabije toekomst. Belangrijk hierbij is de onderlinge samenwerking tussen luchtvaartopleidingen en een goede vraagarticulatie vanuit de luchtvaartsector."*
- *"Aangezien Haarlemmermeer de kern is van de regio die de 'economische motor' van Nederland is, zou het een goed signaal zijn om de School of Sustainability juist hier te laten landen. Het aanwezige draagvlak onder het bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid maakt dat deze universiteit in een warm bad terechtkomt."*